

TURDI FAROG'İY IJODIDA MUXAMMASLAR TAHLILI

Ibrohimova Marjona*Farg'ona davlat universiteti Filologiya
fakulteti 3-bosqich talabasi***ANNOTATSIYA**

Ushbu maqolada XVIII asr o'zbek mumtoz adabiyotining yirik namoyandalaridan biri Turdi Farog'iy ijodida muhim o'rin tutgan muxammas janrining badiiy va g'oyaviy xususiyatlari tahlil qilinadi. Shoir muxammaslarida ijtimoiy tanqid, adolat, zamonasozlik, xalqparvarlik g'oyalari qanday aks etgani, janrning kompozitsion tuzilishi va badiiy san'atlar qo'llanilishi ochib beriladi. Tadqiqot Turdi Farog'iy muxammaslarining mumtoz adabiyotdagi o'рни va ahamiyatini yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Turdi Farog'iy, mumtoz adabiyot, muxammas, ijtimoiy satira, badiiy san'atlar, g'oyaviy tahlil, xalqparvarlik.

Kirish

O'zbek mumtoz she'riyatida Turdi Farog'iy o'ziga xos ijodiy qiyofasi bilan ajralib turadi. U nafaqat lirik, balki ijtimoiy-satirik ruhda yozilgan asarlari orqali ham adabiy jarayonda muhim o'rin egallagan shoirdir. Turdi Farog'iy ijodida muxammas janri yetakchi o'rinda bo'lib, bu shakl shoirning fikr va munosabatlarini keng va izchil tarzda ifodalash imkonini bergan. Shoir muxammaslarida zamon muammolari, adolatsizlik, mansabparastlik va xalq dardi tasviri asosiy mavzuga aylanadi.

Muxammas janrining xususiyatlari:

Muxammas – besh misradan tashkil topgan bandlardan iborat she'riy janr bo'lib, mumtoz adabiyotda keng tarqalgan. Ushbu janr shoirga fikrni izchil rivojlantirish, murakkab ijtimoiy va falsafiy masalalarni chuqur yoritish imkonini beradi. Turdi Farog'iy muxammaslarida ham janrning quyidagi asosiy belgilarini kuzatish mumkin: bandlar o'rtasidagi mazmuniy uzviylik; keskin tanqid va satirik ruh; xalq tiliga yaqin, sodda va ta'sirchan ifoda;

Obraz va timsollarning hayotiyliigi.

Shoir muxammaslarida ijtimoiy adolatsizlikni fosh etish yetakchi g'oya sifatida namoyon bo'ladi. U hukmdorlar, amaldorlar va soxta dindorlarning nopok ishlarini ochiq tanqid qiladi. Turdi Farog'iy uchun muxammas janri shunchaki badiiy shakl emas, balki jamiyatdagi illatlarni fosh etuvchi qudratli vositaga aylangan. Shoir o'z muxammaslarida xalq tarafini oladi, mazlum va kambag'al qatlam manfaatlarini himoya qiladi. Bu holat Turdi Farog'iy ijodiga kuchli xalqparvarlik ruhini bag'ishlaydi.

Badiiy san'atlar va tasvir vositalari:

Turdi Farog'iy muxammaslarida mubolag'a, kinoya, tashbeh, istehzo kabi badiiy san'atlar keng qo'llaniladi. Ayniqsa, kinoya va istehzoning o'tkirligi shoirning tanqidiy ruhini kuchaytiradi. Obrazlar orqali shoir zamonning achchiq haqiqatlarini ochib beradi va o'quvchini chuqur mushohadaga chorlaydi. Turdi Farog'iy muxammaslarining adabiy ahamiyati katta. Shoir muxammaslari o'zbek mumtoz adabiyotida ijtimoiy-satirik yo'nalishning rivojiga katta hissa qo'shgan. U janr imkoniyatlarini kengaytirib, muxammasni tanqidiy fikr ifodasining samarali shakliga aylantirdi. Turdi Farog'iy ijodi keyingi shoirlar uchun ham ijodiy namuna bo'lib xizmat qilgan.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Turdi Farog'iy ijodida muxammaslar alohida ahamiyatga ega bo'lib, ular shoirning ijtimoiy pozitsiyasi, xalqparvarlik qarashlari va badiiy mahoratini yaqqol aks ettiradi. Muxammaslar orqali shoir zamonasining muammolarini dadil va ta'sirchan tarzda yoritgan. Turdi Farog'iy muxammaslari o'zbek mumtoz adabiyotida ijtimoiy tanqidning yuksak namunasi sifatida qadrlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Turdi Farog'iy. Devon. — Toshkent: Fan nashriyoti, 1963.
2. Yo'ldoshev, E. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. — Toshkent: O'qituvchi, 1997.
3. Rasulov, A. O'zbek mumtoz poeziyasi va janrlar tizimi. — Toshkent: Universitet, 2001.
4. Qayumov, O. Adabiy janrlar va poetik shakllar. — Toshkent: Fan, 2004.
5. Karimov, N. XVIII asr o'zbek adabiyoti. — Toshkent: Mumtoz so'z, 2009.
6. Haqqulov, I. She'riy san'at va ma'no. — Toshkent: Akademya nashr, 2012.
7. Ismoilov, M. Turdi Farog'iy ijodining g'oyaviy-badiiy xususiyatlari. — Toshkent: Fan, 2015.
8. Jo'rayev, B. O'zbek adabiyotida satira va tanqid. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.

